

ÜT, RÚG ÉS HARAP: JELEZ A GYERMEK AZ AGRESSZIÓVAL

Jobb, ha ő üt, mint ha őt ütnék! Éltrevaló! Majd úgyis kinövi! – a klasszikus struccpolitika jelmondatai ezek, amelyekkel akkor nyugtatjuk többnyire csak önmagunkat, ha agresszívan viselkedik a gyermekünk. A gyermekkori agresszivitás azonban igenis komoly probléma, sem elhanyagolni, sem bagatellizálni nem szabad.

ÍRTA: KOVÁCS ESZTER

A kis bulldózer – így becézték Gerót, aki már pici korában kis vasgyúró volt: nagyobb és erősebb, mint a kortársai. „A durvaságára eleinte fel sem figyeltünk, vagy inkább nem tulajdonítottunk neki különösebb jelentőséget. Illetve ráfogtuk: második gyermek, hozzá kell szokni a bátyja durvább bánásmódjához” – meséli Annamari. Gerót kétéves kora után néhány hónappal vitték bölcsődébe, s rendre mindennap azzal szembesültek: megütötte, megharapta társait, s később már a dadákat is. „Rettentően szégyelltük magunkat a többi szülő előtt, de valójában továbbra sem foglalkoztunk a dologgal. Könnyű a hétköznapiakban a szőnyeg alá seperi az ilyesmit” – teszi hozzá bocsánatkérő mosollyal az édesanya. Aztán jött a fordulat,

ami felnyitotta a szülők szemét: Geró háromévesen már a nyolcéves bátyját is ütlegette, illetve dühében Annamarit is gyakorta megharapta, megpofozta. „Nehéz elfogadni szülőként, hogy valahol valamit elrontottunk, s még nehezebb korrigálni. Nem a gyermek viselkedését, hanem a saját bevett, de rossz szokásainkat” – jegyzi meg, majd hozzáteszi: nekik szakember segített megmutatni a követendő utat, s ezért rendkívül hálásak.

A viselkedés változtatható

Már indulásként tisztázni kell: agresszívnek a gyermek viselkedését minősíthetjük, a gyermeket magát nem! Ez azért nagyon fontos, mert a viselkedés változtatható, míg ha magát a gyermeket tituláljuk annak, azzal

stigmatizáljuk, és azt sugallhatjuk, hogy ő ilyen, nem tehet se róla, sem ellene. „Agresszív viselkedésű az a gyermek, akinek a cselekedetei támadó jellegűek – magyarázza Deme Ilona gyermekpszichológus, a kolozsvári Életfa Családsegítő Egyesületet vezetője. – Az agresszió irányulhat más személy ellen, de akár saját maga, illetve a tárgyak, élőlények ellen is – sorolja tovább a szakember.

Ugyanakkor különbséget kell tenni az egyedi, ritkán előforduló agresszivitás és a következetesen agresszív viselkedés között. Nem minősíthető ugyanis agresszív viselkedésnek az, ha elszigetelten megjelenik egy-egy agresszív impluzus a gyermek életében, például ha valamitől feldühödik, kitör, veszekszik a testvérével, ha megvédi magát stb. Amint viszont ezek az impulzusok beépülnek a hétköznapokba, a különböző viselkedésformákba, már baj van. „Arról sem feledkezhetünk meg, hogy nem minden agresszió negatív előjelű (például különböző sportágakban is tapasztalható), ezek az agresszióknak a proszociális formái, amelyekben nincs jelen az ártó szándék. Az agresszió akkortól probléma, amikor ártó szándékkal keletkezik, ismétlődően mások vagy önmaga ellen fordul, rongál, sért, bánt a gyermek” – tisztázza Deme Ilona.

Legyen következmény

Erdélyben talán még elterjedt és elfogadott, főleg a kisfiúk esetében, hogy jobb az, ha a gyermek agresszív és verekedős, mint ha pipogya, és tűri a verést. Nagyon fontos mind a szülőnek, mind a pedagógusoknak tudatosítani, hogy az agresszív viselkedés megelőzhető, és semmilyen formában nem fogadható el. A zéró tolerancia szabályt kell alkalmaznunk, semmiképp nem hagyhatjuk figyelmen kívül, nem legyinthetünk rá, ha megtörtént, mindenképp következménye kell hogy legyen – int a szakember. A szőnyeg alá seprés, a „majd megoldódik magától, elnövi” vezérelv tehát itt sem alkalmazható.

Az agresszió alapösztöneinkből fakad, mindenben megvan a rá való hajlam, de a keletkezésében, megerősítésében és fenntartásában a szociális tanulásnak rendkívül jelentős szerepe van. Ugyanígy alapvető emberi jellemvonás, hogy szeretjük a könnyebb utat választani, éppen ezért épül be annyira könnyen az agresszió a viselkedésbe: azonnali és „könnyű”, mondhatni, kézenfekvő választ kínál konfliktushelyzetekre, a frusztrációk csökkentésére.

Az eltanult viselkedésforma

Rongyosra cséptelt már az „otthoni hét év” kifejezés, de nem alaptalanul, hiszen a gyermekkori

agresszió tekintetében is az otthoni környezet az, ami leginkább hozzájárul a kisgyermekkorai agresszív viselkedés létrejöttéhez, fenntartásához vagy annak a megfékezéséhez. „Később, a társas környezet, a kortársak is nagyban hozzájárulhatnak a kialakulásához, de a korai életkorban a döntő a családi környezet: az, hogy mennyire gyakori a verbális vagy fizikai agresszió a családban, hogy hogyan kezelünk konfliktushelyzeteket, hogyan büntetünk, reagálunk arra, ha a gyermekünk rendszeresen megharap, lelök másokat a játszótéren, az oviban stb.” – magyarázza a pszichológus.

Fokozottan figyelni rá

Amint már említettük, nagyon gyakori a szülők részéről a gyermek agresszív viselkedésének bagatellizálása, legitimálása, a gyermek felmentése vagy az áldozat hibáztatása: „életrevaló” a gyermek, „kis főnök”, „inkább ő üssön, mint őt üssék”, „erős egyéniség”, „idegesítette a másik gyermek”, „inkább legyen ilyen, mint testetosa”. Az ilyen jellegű hozzáállás, az ilyen mondatok azonban megerősítik, legitimálják a gyermekben azt, hogy a viselkedése helyénvaló, és arra készítik, hogy a következő alkalommal is ugyanígy reagáljon.

Később, kisiskoláskortól a kortársaknak is nagy szerepük lehet a bántalmazó viselkedés kialakulásában, fenntartásában. Fontos azt is szem előtt tartani, hogy a különböző kortárs-

csoportokban létrejött erőszakos viselkedés során mindenki sérül, mindenki vesztes. Az is, aki teszi, az is, aki elszenvedi, és az is, aki „csak” tanúja az agresszióknak. Általában a legtöbb gyermek mindhárom szerepet kipróbálja, teszi hozzá a szakember, de a legtöbben szemlélők maradnak.

Tanácsos tehát már az első jelektől komolyan venni azt, ha felmerül a gyanúja az agresszív viselkedésnek. „Tilos elbagatellizálni, elkenni, letagadni, kihúzni a gyereket a csávából, mint ahogy tilos bántalmazással, veréssel, agresszióval reagálni is a viselkedésére. Fontos szembe-síteni a gyermeket a viselkedése következményeivel, azzal, hogy aktívan felelősséget vállaljon azért, amit tett. Segíteni kell abban, hogy megértse, miért gond az, ahogyan viselkedett, ahogy abban is, hogy bocsánatot kérjen és – legalább részben – jóvá tegye tettét, »kártalanítsa« azt, akit (meg)bántott. Az agresszív viselkedés megfékezésére, leállítására a leghatékonyabbak az ilyen, resztoratívnek (helyreállítónak) nevezett eljárások” – tanácsolja Deme Ilona. Hozzáteszi: számos előnyük van ezeknek a technikáknak, senki nem stigmatizálódik,

sem az, aki bántott, mivel jóvá tette, amit tett, és az áldozat sem ragad bele a szerepébe, elismerik a sérelmét. A megelőzés pedig nagyon fontos, az, hogy már kisgyermekkorban elsajátítsa a gyermek az asszertív kommunikációt, hogy tudjon magabiztosan megnyilvánulni érzelmileg nehéz situációban is, anélkül, hogy passzív vagy agresszív lenne.

Végezetül pedig ismételtlen hangsúlyozza a szakember: fontos megérteni, tudatosítani szülőként, hogy ha nem foglalkozunk az agresszív viselkedéssel, nemcsak más gyermeke sérül, hanem a miénk is. Ha a gyermek beleragad a bántalmazó szerepbe, stigmatizálódik, elveszítheti a barátait, és más kapcsolatai is sérülnek, hosszú távon pedig torzul a személyisége. ●